

ח"מ הנשיא (חש"ן). והשופטים ברנזון, וייזון

אין אנו סבורים כי המסיבות האמורות מצדיקות המרת העונש במאסר-עליתנאי או המתקת הדין. לדעתנו הקל השופט המלומד בקבעו שהענשים יהיו חופפים.

לפיכך אנו מחליטים לדחות את הערעור. תקופת המאסר — כפי שנקבעה בנזכר-הדין. ניתן היום. י' באדר תשט"ו (4.3.1955).

א

ערעור אזרחי מס' 28/52

ב

„פלס" חברה לפרסומים בע"מ נגד משרד התחבורה של מדינת ישראל, הנהלת הרכבת, הקריה, ת"א

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
[17.3.55, 6.2.55]

ג

לפני מ"מ הנשיא (חש"ן). והשופטים זילברג, גורטיין

פקידת סדרת השכרין והמשפט, הש"ח 1948, תוס"א 2, ע' 101.
 סעיפים 19 (א) 11, 17 — פקידת הפרשנות [דיני ישראל, נוסח חדש, 1948, ע' 12]. סעיפים 16 (1), 1 — פקידת הפירושים, 1945, תוס"א 1400, ע' 36.
 19 (א) — פקודת המלאכות והמעשיות (הסדרה) [חא"י, פרק קמ"ג], התוספת לפקידת ה"ל" — פקודת המשקאות המשכרים והש"ש ע"מ הציבוריים [חא"י, פרק ע] — פקודת הטבק [חא"י, פרק קמ"א] — פקידת הרופאים [חא"י, פרק צ] — פקודת עורכי-הדין [חא"י, פרק ב] — פקידת הפטנטים וסימני אמצאה [חא"י, פרק קה"ג]. סעיפים 15 (1), 13, 21, 22 — פקודת המשפטים הממשלתיים [חא"י, פרק לה"ג].
 סעיף 19 (א) לפקידת סדרי השלטון והמשפט, הש"ח 1948, (פירושי הקובץ כי כל החיובים יהיו חיוביות, הוכיות, הרשימות וההרשאות הנוכריב בפתיחה לסעיף זה רשאים השלטונות של מדינת ישראל לשנותם, לתקנם או לבטלם בכל דרך שהיא, אך כל עוד לא שינו, תוקנו או בוטלו, הרי הם צימודים בתקפם כאשר היו ביום קום המדינה — גם וכוותיהם של בעלי פטנטים שנרכשו בזמן המנדט עשויות להשתנות או להתבטל על-ידי שלטונות ישראל, אך כל עוד לא שינו ילא בוטלו, יש להן תוקף על אף חילופי הריבונים, על תוצאותיהם המשפטיות של חילופים אלה — מדינת ישראל אינה חלופה ואינה יורשת של ממשלה א"י, ומשום כך אינה אחראית להובאותיה התחייבותיה של אינה ממשלה — משמעותן של שלוש תקנות המעבר שבפקודה הנ"ל: לגבי המשפט הקיים (בסעיף 11 הנ"ל); לגבי בתי המשפט (בסעיף 17 הנ"ל); ולגבי פעולות האדמיניסטרציה (בסעיף 19 (א) הנ"ל) — פירוש הס"מ י"ל סעיף 19 (א) לפקידת סדרי השלטון והמשפט הנ"ל לאור סעיף 16 (1) לפקודת הפרשנות, פירוש הקובץ, כי הרשות המתקינה כל צו, היראה וכ"י רק הוא אי מי שבא במקומה רשאית לבטלה.

ד

ה

ו

מ"מ הנשיא (חש"ן)

מסיבות ניסוחה של פקודת סדרי השלטון והמשפט ומשמעותן של המלים "כל עוד לא ישונה, יהוקנו או יבוטלו" שבסעיף 19 (א) הנ"ל — פירוש אחר של הסעיף, המביא לידי מסקנה כי כל הדברים שנמנו בסעיף 19 (א) הנ"ל אין לשנותם, לתקנם או לבטלם, אלא רק עלידי הרשויות שהוסמכו בחוק ובתנאים שנקבעו לכך כאחד החוקים הארצי־ישראליים או הישראליים, הדנים בכלל או בפרט באחד הדברים הנ"ל — הבחנה בין פעולות שנעשו עלידי ממשלת המדינה החולפת בתורת ממשלה ושלטון לבין פעולות שנעשו עלידיה בתורת בעלת נכסים פרטית, כגון השכרת בתים, מכירת קרקעות, עשיית חווים מסחריים וכיוצא באלה — כוונתו של המחוקק הישראלי להבחנה הנאת בכחבו את סעיף 19 (א) הנ"ל. בסעיף 19 (א) מנה המחוקק שלושה־עשר מיני כתבים עליהם חל הסעיף, אך המלים "הווה" או "הסכם" נעדרות, ואין להניח שהן כלולות במלה "מסמך" הנוכרת בסעיף — לכן יש מקום להבחנה בין פעולות שנעשו בין ממשלה המנדט בתורת ממשלה ושלטון לבין פעולות שנעשו עלידיה בתורת בעלת נכסים פרטית.

א
ב

פסקי־דין ישראליים שהוזכרו:

- [1] בג"צ 113/49 — יוסף ספרי נגד ממשלת ישראל, ע"י היועץ המשפטי ואח"י: "פסקי־דין", כרך ד, תשי"ח/תשי"א-1950, ע' 613, 615; "פסקים", כרך ה, תשי"ח/תשי"א-1950/51, ע' 197.
- [2] המרצה 41/49 — "שמעון" בתי הרושת ארץ־ישראלים למלטי־פורטלנד, בע"מ נגד היועץ המשפטי: "פסקי־דין", כרך ד, תשי"ח/תשי"א-1950, ע' 143.

ג

פסקי־דין אנגליים שהוזכרו:

- [3] *West Rand Central Gold Mining Company, Limited v. The King; (1905), 2 K.B. 391, 406, 407, 408.*
- [4] *Cook and an. v. Sir James Gordon Sprigg; (1899), A.C. 572, 578.*

ד

ערעור על פסקי־דינו של בית־המשפט המחוזי, חיפה (השאפט מ. לנדוי), מיום 11.1.52. בת"א 351/49, לפיו נדחתה תביעת המערערת לפסקי־דין המצהיר כי בין בעלי הדין קיימת שכירות מוגנת על־פי החוק לגבי הקיוסק המצוי בתחנת הרכבת, חיפה, המרכז; לתת צו אשר יחייב את המשיבה להעניק למערערת את חוקת הקיוסק בפועל, נוסף לחוקה הקוב־טרוקטיבית, הערעור נדחה.

ה
ו

ולף ו־לנדוי — בשם המערערת; בראור וזוייס — בשם המשיבה

פסק־דין

מ"מ הנשיא (חש"ן): לפנינו ערעור על דחיית תביעה.

ז

2. גוף העובדות:

א) עפ"י הסכם שנעשה ביום 17.6.38, בין המנהל הכללי של רכבות א"י מצד אחד, ובין "פלס" חברה לפרסומים בע"מ — המערערת בדיונים אלה — מצד שני, הורשתה

נו"מ הנשיא (תש"ז)

החברה למכור עתונים, ספרים, כתבי-עת וכיוצא באלה דברי דפוס, בקיוסק המצוי בתחנת הרכבת חיפה, המרכז דמי השכירות — כך כונתה התמורה בחוזה — נקבעו לט"ך 12 לא" לשנה, ובפירוש הוסכם כי ההתקשרות תעמוד בעינה עד אשר תבוטל ע"י אחד הצדדים בהודעת-ביטול-מראש של שלושה חדשים.

א

ב) המערערת השתמשה בזכויותיה עפ"י ההסכם האמור עד ראשית מרס 1948. כלומר, עד סמוך למועד סיומו של המנדט הבריטי על ארץ-ישראל. ב"ו במרס 1948 קיבלה המערערת מאת המנהל הכללי של הרכבות מכתב, בו נאמר, כי אין ההנהלה מתכננת להפריע את המערערת מהשתמש בטובת ההנאה שהוענקה לה בתוקף ההסכם, אולם

ב

בהתחשב "במצב הנוכחי" ובנטישה הממשמשת ובאה של ניהול רכבות א"י מטעם שלטון נות המנדט, הוא מודיע לה, כי אין לראות את תנאי ההסכם כתנאים אשר יחייבו כל חליף שיבוא תחת המנהל הכללי של רכבות פלשתינה (א"י) עם סיום המנדט הבריטי ב-15 במאי 1948. מאותה שעה ואילך לא הוסיפה המערערת ליהנות מזכויותיה, תחילה — מחמת הפסקתה הגמורה של תנועת הרכבות בארץ, ולאחר מכן בשל סירוב המשיב להכיר באותן

ג

זכויות, הצדדים נשאו ונתנו ביניהם במטרה לחדש את ההתקשרות, אך המשא-ומתן נשאר עקר. וביום 11 בדצמבר 1949 הגישה המערערת לבית-המשפט המחוזי, חיפה, תביעה, בה ביקשה פסק-דין אשר יכיל שני סוגי סעד, היינו: ראשית כל, הצהרה כי בין בעלי-הדין קיימת שכירות מוגנת עליפי החוק לגבי הקיוסק הנדון, לפי תנאי ההסכם שנעשה בזמנו עם ממשלת המנדט; ושנית, צו אשר יחייב את המשיב (הנתבע בבית-המשפט של מטה) להעניק לה, למערערת, את חוקת הקיוסק בפועל — נוסף לחוקת הקונסטרוקטיבית — לפי תנאי אותו ההסכם.

ד

3. השופט המלומד קבע, כי היחסים שנוצרו בין המערערת לבין מנהל רכבות א"י אינם יחסי שכירות, על אף הלשון אותה נקטו המתקשרים בכתב ההסכם, וכי משום כך לא באה המערערת מעולם בחסות פקודת ההגנה על הדיירים; והואיל והתביעה כולה הועתקה על התקשרות של שכירות, לא ראה השופט המלומד לפניו כל דרך בלתי אם לדחות את עתירותיה של המערערת. בדיונים אלה שלפנינו אין באיכות המערערת חולק על כך, שלמערערת לא הוענק עליפי החוזה מעמד של שוכר, ואין באיכות המשיב חולק על כך, שאת מכתבו האמור של מנהל רכבות א"י אין להחשיב כהודעת ביטול. כן אין שני הצדדים מהרהרין אחרי ההלכה שנפסקה מכבר, כי מדינת ישראל אינה חליפתה ואינה יורשתה של ממשלת א"י, וכי משום כך אינה אחראית לחובותיה ולהתחייבויותיה של אותה ממשלה (ראה על כך גם בג"צ 113/49, "פסקי-דין" ד, 613, (1), המביא — בי"ע 615 — את ההחלטה 41/49, (2)). אך השאלה היא: מה הן זכויותיה של המערערת בתורת בעלת רשות, או הרשאה או זמיון — ועצם השם אינו נושא עמו חשיבות יתר — למכור עתונים ודברי דפוס אחרים בתוקף חוזה אשר אפשר היה לבטלו בדרך מסוימת, ולפי הטענה לא בוטל עד היום על אף שינויי הרשויות, וכאן סומך באיכות המערערת על סעיף 19 (א) לפקודת מדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948, סעיף זה קובע כי:

ו

ז

מ"מ הנשיא (חגיף)

"כל צו, הוראה, הודעה, דרישה, תעודה, מסמך, הרשאה, רשיון, פטנט, סימן אמצאה, סימן מסחר וכל זכות זכויות אחר, וכן כל חוב, חובה או חיוב שניתנו או הוטלו על-ידי הנציב העליון, הנציב העליון במועצתו, ממשלת ארץ-ישראל, רשויותיה או פקידיה ואשר היו ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) בעלי תוקף בשטח המדינה, יעמדו בתקפם כל עוד לא ישונו, יתוקנו או יבוטלו, בלתי אם נקבעה הוראה אחרת באחת הפקודות של מר-עצת המדינה הזמנית."

א

מדגיש בא-כוח המערערת את הרישא לסעיף זה, וכך הוא טוען: אמנם מדינת ישראל אינה חליפתה של ממשלת א"י ואין ידיה של הלזו כבולות במעשים שעשתה ובהתחייבויות שקיבלה על עצמה זו. אך שני סעיפי חוק יסודיים קבעה מדינת ישראל כדי לשמור על רציפות ועל יציבות: אלה הם הסעיף 11 והסעיף 19 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט. האחד — סעיף 11 — נועד לתת תוקף במדינה החדשה למשפט שהיה קיים ערב הקמתה, והאחר — סעיף 19 (א) — בא והטיל על המדינה החדשה חובות מסויימות, או — ביתר דיוק — הכרה בחובות מסויימות, מן החובות של הממשלה היוצאת, לטובתם ולהגנתם של אותם בני-אדם אשר קנו לעצמם את הזכויות הנובעות מאותן חובות. אחד מסוגי החובות האלה היא ההתחייבות שקיבלה על עצמה ממשלת א"י כלפי המערערת, בתוקף החוזה שבין מנהל רכבות א"י לבין המערערת, וטובת ההנאה שאותה התחייבות יצרה למען המערערת, ותהא טובת הנאה זו הרשאה, רשיון, זכות או כל זכויות אחר, משנשאל בא-כוח המערערת על שום מה הוא מסיה דעתו מן הסיפא לסעיף 19 (א), הקובע כי אותן התחייבויות ואותן טובות הנאה ניתנות לשינוי, לתיקון ולביטול, השיב כי הכוונה היא לשינוי ולביטול כדיון, כלומר, כפי שהוסכם בין הצדדים המתקשרים, ואילו כאן, במקרה דידן, נעשה הביטול שלא כדיון, שכן הודעת-שלושת-החדשים לא ניתנה מעולם, כאשר נקבע בחוזה זה משנת 1938.

ב

ג

ד

ה

4. מסקנתו זו של בא-כוח המערערת אין בידי לקבלה, האפשרות לבטל את ההסכם במתן הודעה מוקדמת של שלושה חדשים קיימת בין כך ובין כך מכוח ההוראה המפורשת האמורה בו, באותו הסכם; ואם נקבל את טענת ב"כ המערערת, כי אין "ביטול כדיון" אלא על דרך מתן הודעה, ההוראה "כל עוד לא ישונו, יתוקנו או יבוטלו" מה רבותא יש בה? זאת ועוד: הצורך במתן ההודעה יציר-ההסכם הוא וחייב הנובע מן ההסכם, אך לפי הסיפא לסעיף 19 (א) חיוב זה אף הוא ניתן "לשינוי, לתיקון ולביטול"; ואם כן הדבר, במה עדיף הוא על שאר תנאי החוזה? אלא כך הוא, לדעתי, הפירוש שיש לפרש את סעיף 19 (א) — ופירוש זה קובע למעשה את גורלו של כל הסכסוך שבין בעלי-הדין: כל החיובים וההתחייבויות, הזכויות, הרשיונות וההרשאות הנוכחים בפתיחה לסעיף 19 (א) רשאים השלטונות של מדינת ישראל לשנותם, לתקנם או לבטלם בכל דרך שהיא, אך כל עוד לא שונו, לא תוקנו ולא בוטלו, הריהם עומדים בתקפם כאשר היו ביום קום המדינה, במקרה דידן הביע המשיב על-ידי שליחו, מנהל הרכבות, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים — אם כי לא בדרך האמורה בחוזה — כי אין בדעתו להמשיך ביחסי ההתקשרות שנוצרו בזמנו

ו

ז

מכוח ההזדהוּה למעשה כבר יצר התקשרות חדשה עם אדם אחר והעניק לו לזה את טובת ההנאה שקודם לכן הייתה לה למערצרת. לפיכך פקעה זכותה של המערצרת מכל וכל.

א 5. פירוש זה אינו לרצון לבא־כוח המערצרת. והוא מקשה ושואל: כלום התכוון המחזיק קק לקבוע כי הממשלה תהא רשאית לבטל. לשנות או לתקן פטנט — אף הוא מן הדברים המנויים ברישא לסעיף 19 (א) — הרף ההגנה הניתנת בחוק לבעלי פטנטים ובניגוד לה? יתר על כן: כלום יש להניח כי פטנט, שתקופת חיותו קבועה בחוק מיוחד שנעשה חלק ממשפט הארץ, פטנט כזה זכות קיומו כיום עומדת לו אך ורק מכוח סעיף 19 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט?

ב התשובה היא: אמנם כן. סעיף 11 לפקודת סדרי השלטון והמשפט. תש"ח-1948. שעל־פיו נעשתה פקודת הפטנטים — בין שאר פקודות וחוקים — חלק ממשפט המדינה כותו יפה להטיל את הזכויות, את ההגבלות ואת החובות האמורות בה. באותה פקודה והנובעות ממנה. לגבי פטנטים שניתנו ושיינתנו ולגבי פעולות שנעשו ושייעשו על־ידי רשויות המדינה על־פי ההוראות הכלולות בה. פירוש הדבר, כי בהעניקה פטנט חדיש כפופה ממשלת ישראל להוראות האמורות בפקודת הפטנטים המסדירה את דרכי קבלתו של פטנט וקובעת את אפיו ומחלתו. ואין היא יכולה לשנותו, לתקנו או לבטלו אלא על־פי אותן הוראות. ברם. אין בכוחו של סעיף 11 להטיל על המדינה, שאינה חליפה של ממשלת המנדט — ובדעתו של המחוקק לא עלה כלל להטיל מכוח סעיף זה — הגבלות שקיבלה על עצמה ממשלת המנדט בתוקף משפטה היא. מטעם זה בא הרישא לסעיף 19 (א) ונתן תוקף מיוחד ומפורש לכל הפטנטים שנקנו ושנרשמו בעבר, בתקופה שלפני הקמת המדינה. אך בה בשעה שהטיל המחוקק על המדינה את החיובים הנובעים ממתן־תוקף זה. נהפז וקבע בסיפא לאותו סעיף, כי חיותן של הזכויות הנובעות מאותם חיובים תתמשך „כל עוד לא ישונו. יתיקנו או יבוטלו“ החיובים. מכאן, שזכויותיהם של בעלי פטנטים שנרשמו בזמן המנדט עשויות גם עשויות להשתנות או להתבטל על־ידי השלטונות: אך כל עוד לא שונו ולא בוטלו. יש להן תוקף על אף חילופי הריבונים. על תוצאותיהם המשפטיות של חילופים אלה.

ג אחרי כתיבת הדברים הנ"ל קראתי בענין רב את דברי חברי המלומד, השופט זילברג. שבעה מתוך שמונת הסעיפים שבפסק־דינו מוקדשים לזיכוח עמל בדבר הפירוש שאני מפרש את סעיף 19 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט. ורק הסעיף האחרון — השמיני — כולל את טעמו לדחיית הערעור. אות הוא, כי קיצרתי במקום שמן הראוי היה אולי להאריך. אף על פי כן אסתפק במלים ספורות בלבד:

ד כבר נמנו וגמרו. כי מדינת ישראל אינה חליפה לממשלת א"י. עם קום מדינת ישראל נבראה בריאה חדשה אשר אין לה כל סימני היכר וכל אותות הזדהות עם הגוף המדיני הקודם אשר שבק חיים לכל חי בשעות האחרונות של יום ה־14 במאי 1948. המדינה החדשה הייתה חייבת למעשה להתחיל מ„בראשית“, ולשים מחדש לא רק חוק ומשפט כי גם להקים

מחדש בתי-משפט ולתת או להטיל מחדש הוראות והודעות ודרישות ותעודות ומסמכים ורשיונות ופטנטים וכו' וכו', שהרי היא לא ראתה עצמה כבולה במה שנעשה קודם להי- בראה. אך היא חששה פן ישתררו תוהו ובוהו במדינה עד שלא יוסדרו פני הדברים. מה עשתה? באה והתקינה שלוש תקנות מעבר: האחת — לגבי החוק והמשפט. כלומר: למעשי הרשות המחוקקת; האחת — לגבי הרשות השופטת, והאחת — לגבי הרשות המבצעת. שלוש תקנות אלה הן: סעיף 11 לגבי המשפט הקיים; סעיף 17 — לגבי בתי-המשפט; וסעיף 19 (א) לגבי פעולות האדמיניסטרציה. אני מוכן לחתום בשתי ידי על הערת חברי המלומד השופט גויטיין, כי "על המערערת היה להראות שהחווה עליו היא סומכת קיים . . . למרות העובדה שממשלת ישראל אינה חליפה לשלטונות המנדט". אך אינני מסכים למסקנתו כי "היא לא הצליחה לעשות זאת", אף לא בנוגע לראשית ימי הקמתה של המדינה. עם תום המנדט וחילופי הרשויות הקיץ הקץ על זכותה של המערערת. תדע שכן הוא מקל וחומר: ומה מדינה חליפה יש ספק רב אם חוזים וחכונות של המדינה המתבטלת עומדים בה בתקפם (ראה על כך Oppenheim's International Law הוצאת לאוטרפאכט, 1948, חלק א', ע' 155, 156). מדינה שאינה חליפה ואינה יורשת — לא כל שכן.

א

ב

ג

אך כאן בא הרישא של סעיף 19 (א) והזריק בה, בזכותה של המערערת, סם חיות והשיב אותה לתחיה. עד שבא המשיב ומכוח הסמכויות שניתנו לו בסיפא לאותו סעיף שב והמית אותה.

ד

חברי השופט זילברג מקשה בסעיף 5 לפסק-דינו: "מי יבטל? הוא שואל הוא משיב: סעיף 16 (1) לפקודת הפרשנות. המקביל לסעיף 19 (א) לפקודת הפירושים, 1945. דאג לכך: הרשות שהתקינה היא — או מי שבא במקומה — תבטל. וראיה חותכת — לדעתי — שהסיפא לסעיף 19 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט התכוון לשלטונות האדמיניסטרטיביים דוקא, ולא למעשי המחוקק. הן המלים שבהן מסיים סעיף 19 (א). בסיום הסיפא נאמר כך:

ה

"בלתי אם נקבעה הוראה אחרת באחת הפקודות של מועצת המדינה הזמנית."

מלים אלה אינן מוסכות להוראה "יעמדו בתקפם", משום שאילו נתכוון המחוקק לקבוע כי אותם צווים והוראות וכו' "יעמדו בתקפם" "בלתי אם נקבעה הוראה אחרת באחת הפקודות" וכו'. לא היה חוצץ בין שני משפטים אלה. אותן מלים מוסכות — לדעתי — להוראה הקודמת להן "לא ישוננו" וכו'. וזה שיעור הכתוב: אותם צווים והוראות וכו' "יעמדו בתקפם כל עוד לא ישוננו. יתוקנו או יבוטלו (על-ידי אותה מחלקה של הרשות המבצעת המוסמכת לכך). בלתי אם נקבעה הוראה אחרת באחת הפקודות של מועצת המדינה הזמנית". אם פירושו זה אינו מתקבל, אינו רואה כל טעם באיזכור הרשות המחוקקת במקום זה.

ו

ז

השופט זילברג

השופט זילברג : המסקנה שהגעת אליה בערעור זה, שיהיה לדיון ושונה לטעם מן המסקנה שהגיע אליה חברי המלומד, השופט חשין, אף אני סבור כי יש לדחות את הערר עור, אלא שאני רואה עצמי אנוס לחלוק, בכל הכבוד, על הפירוש שייחס חברי לסעיף 19 (א) של פקודת סדרי השלטון והמשפט.

א

לשוננו של סעיף 19 (א) היא :

„כל צו הוראה, הודעה, דרישה, תעודה, מסמך, הרשאה, רשיון, פטנט, סימן אמצאה, סימן מסחר וכל זכות וזכויות אחר וכן כל חוב, חובה או חיוב שניתנו או הוטלו על-ידי הנציב העליון, הנציב העליון במועצתו, ממשלת ארץ-ישראל, רשויותיה או פקדיה ואשר היו ביום ה' באייר תש"ה (14 במאי 1948) בעלי תוקף בשטח המדינה, יעמדו בתקפם כל עוד לא ישונה, יתוקנו או יבוטלו, בלתי אם נקבעה הוראה אחרת באחת הפקודות של מועצת המדינה הזמנית.“

ב

ג

והשאלה העומדת בפתח עינים היא: מה פירוש המלים „כל עוד לא ישונה, יתוקנו או יבוטלו“? ישונה, יתוקנו או יבוטלו בהתאם לחוק או דילמא ישונה, יבוטלו וכו' ע"י האד-מיניסטרציה הישראלית, לפי שיקול דעתה היא, ללא אסמכתא חוקית לכך, חוץ — כמובן — מהוראת סעיף 19 (א) גופו.

ד

2. נראה לי כי הסברה הראשונה היא הנכונה. סבור אני כי המלים „ישונה, יתוקנו או יבוטלו“ פירושה הוא וחיוב להיות: ישונה, יתוקנו או יבוטלו בהתאם לחוק, „החוק“ הוא: או החוק המנדטורי הישן שמרותו הוטלה עלינו מכוח סעיף 11 של הפקודה, או החוק הישראלי החדש שהחוק, או שיוחק לאחר מכן, ע"י המוסדות המחוקקים של מדינת ישראל, שאם לא תאמר כן, נגיע לתוצאה קשה, הנראית לי כבלתי רצויה מכל הבחינות, והיא:

ה

כי שלטונות המדינה רשאים יהיו, עקרונית, לבטל במחוי יד כל זכות שנרכשה על-פי איזה צ"י רשיון, תעודה או מסמך שניתנו, בתקופת המנדט, למישהו מששים ריבוא התושבים אשר עברו משלטון המנדט לשלטון מדינת ישראל ביום הכרזת המדינה, ולא יתו מספר היו בעלי הזכויות הללו, כמעט כל אדם שני או שלישי היה, ביום קום המדינה, בעל זכות שהוענקה לו מכוח רשיון או תעודה שכזאת. הגע בעצמך: בעל-מלאכה העוסק במלאכתו,

ו

על-פי רשיון שנתי, באחד מתשעים ושנים הסוגים שנמנו בתוספת לפקודת המלאכות והתעשיות (הסדרתן) (חוקי א"י, פרק קמג); חנווני המוכר בחנותו משקאות חרי-פים או סיגריות, תחת חסותו של רשיון שנתי שניתן לו על-פי פקודת המשקאות המשכ-רים והשעשועים הציבוריים (חוקי א"י, פרק צ) או פקודת הטבק (חוקי א"י, פרק קמא); רופא העוסק במקצועו, על-פי רשיון שנתי לו ע"י מנהל הבריאות לפי פקודת הרופאים

ז

(חוקי א"י, פרק צ); עורך-דין המופיע בבתי-המשפט, על פי רשיון שנתי לו ע"י זקן-השופטים לפי פקודת עורכי-הדין (חוקי א"י, פרק ב); ועוד מיני רשיונות כהנה וכהנה — כגון: רוקח, נהג, מורה, מיילדת, סרסור, וכו', וכו', הפזורים לעשרות אם לא למאות על פני רחבי התחיקה המנדטורית, האם, גוכח הריבוי העצום של הרשיונות הללו, נביא ונאמר

הטופט זילברג

כי מעתה לא החוק, אלא רצונה הטוב של האדמיניסטרציה אשר ברצונה נותנת וברצונה ממאנת, הוא שיחרוץ את גורל הזכויות שנרכשו בתקופת המנדט ע"י האזרח היושב בשטח המדינה?

א לא נעלם ממני כי היום, בשנת 1955, יהיה אולי מאוחר מדי בשביל השלטונות לבטל באורח אדמיניסטרטיבי את הרשיונות ההם, וכי עצם שתיקתם במשך שבע שנות קיום המדינה תיחשב, אולי, כהסכמה מכללא לקיום הזכויות שנרכשו; ידוע גם ידוע לי, כי הרשיונות הללו הם ברובם — ברובם ולא כולם — רשיונות שנתיים, ובמשך שבע השנים האחרונות הם בודאי חודשו מזמן לזמן ע"י שלטונות המדינה גופם. אבל אין זה פותר את חומר הבעיה מבחינה משפטית. עלינו לפרש את סעיף 19 (א) מתוך ההשפעה שהיתה לו, או שעלולה היתה להיות לו, בשנת 1948, מיד לאחר קום המדינה, ואין אני מוכן להניח כי המחוקק הישראלי, שבא להקים, והקים, מדינת חוק, ולא מדינת משטר ומשטרה, התכוון לבטל ולהרוס את המבנה החוקי הקיים, עד כמה שהדבר נוגע לענינים שהוסדרו בימי המנדט. עצם העובדה שהמדינה, בסעיף 11 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, קיבלה על עצמה — אמנם רק בתור "אבסטרקטום" — את עול מלכות המשפט הארץ-ישראלי כפי שהיה קיים ביום ה' 14 במאי 1948, עצם עובדה זו מעידה כי דעתה נוחה היתה, לעת עתה, מן ההסדר החוקי ששרר עד כה, בחלק זה של ארץ-ישראל, מכוח התחיקה המנדטורית, ואם, למשל, כך נאה וכך יאה, כי פטנט שהוצא לבקשת תושב ישראלי בסוף 1948, יהא כוחו יפה עד סוף 1964, ולא יבוטל עד אז אלא במקרים שקולים ומדודים, ודוקא באמצעות בית-המשפט (סעיפים 15 (1), 13, 21, 22, לפקודת הפטנטים וסימני אמצאה, חוקי א"י, פרק קד), למה ייגרע חלקו של פטנט אשר נתבקש ונחתם והוצא לאותו תושב ממש, בתחילת 1948, ומדוע יוכל זה להתבטל, כאילו, "סתם ככה", ושלא באמצעות בית-המשפט, לפני שכלו 16 שנותיו החוקיות בתחילת 1964?

ה 3. ובל יאמרו כי אפשרות הביטול האדמיניסטרטיבי של זכויות שנרכשו ע"י צווים ורשיונות מימי תקופת המנדט, היתה דבר שהומן גרמו, והיא באה למונע הגשת תביעות "מנדטוריות" מצד אויבים ועוינים הנמצאים מחוץ לשטח המדינה, אין ולא היתה סכנה שכזאת! מלבד חוסר האפשרות המעשית לכך — נוכח המצב המלחמתי או ה"במעט מל-חמתי" שבין מדינות ערב וישראל — הרי קיים שיקול משפטי טהור המונע את הסכנה ההיא. מדינת ישראל הוקמה רק בחלק של א"י, ולא בא"י כולה, ולכן כל חוק ישראלי הממשיך את קיום תקפן החוקי של פעולות האדמיניסטרציה הארץ-ישראלית, מתייחס בהכרח רק לאותן הפעולות שנעשו בתוך השטח שהוא כעת שטח המדינה, ולמען תושבי השטח הזה בלבד, יתכן מאד כי לכך דוקא התכוון המחוקק בכתבו שם, בסעיף 19 (א): "..... ואשר היו ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) בעלי תוקף בשטח המדינה". לכן לא יוכל לבוא תושב שכס או ג'נין ולתבוע ממשלת ישראל את מימוש הזכויות שנרכשו על-ידו על-פי צו או רשיון שניתנו לו ע"י ממשלת א"י, אף אילו היתה מדינת ישראל יורשת או "חליף" של א"י המנדטורית, הרי גם אז לא היתה נושאת ב"סבל הירושה" של המנדט לגבי חלק הארץ, או תושבי אותו חלק ארץ, שנשאר מחוץ לגבולות המדינה, ומכל

השופט ז"ל ז"ל

שכן עכשיו, שהיא איננה לא „יורש” ולא „חליף”, ודאי שאין היא יכולה להיפגע, אלא אם כן היא רוצה בכך, מזכויות שנרכשו כנ"ל מחוץ לשטחה הנוכחי של מדינת ישראל, אסמכ"תה לכך יש למצוא. לכשנדייק, בפסק-דינו המעניין של השופט דונקלבלום ז"ל ב-41:49 (2).

- א וכאן ברצוני להדגיש דגש חזק את ההערה הבאה. אין אני מספק אף לרגע קט כי המחוקק הישראלי, אילו רצה בכך, יכול היה שלא להכיר כלל בזכויות שנרכשו בתקופת המנדט. ע"י איזה אדם או גוף שהוא, הוא יכול היה לעשות כן ע"י „אפס-מעשה” היינו: ע"י הימנעו מלכתוב את כל סעיף 19 (א) הנ"ל. אין כלל מקובל במשפט הבינלאומי המחייב מדינה כובשת, או מדינה משתחררת, להכיר, בחוקיה הפנימיים, באיזה שהיא פעולה שנעשה תה ע"י השלטון הקודם — לרבות פעולה המקנה זכויות לפרט — ואף אילו היה כלל שכוח, ספק גדול אם היה מחייב, בחוק פנימי, גם את בתי-המשפט של המדינה. ראה:

- Oppenheim Lauterpacht, International Law, pp. 304-305;
 Castren, La Succession d'Etats, Ch. 6, § 5, Les Droits Acquis,
 Académie de Droit International, Recueil des Cours, 1951, Vol. I,
 p. 490 et suiv.;
 West Rand Central Gold Mining Co. Ltd. v. The King; (1905),
 2 K.B. 391, (3), at pp. 406, 407, 408;
 Cook v. Sprigg; (1899), A.C. 572, (4), at p. 578.

- ד ואולם משנכתב סעיף 19 (א), המחוקק הישראלי כבר נגע בענין ההכרה ההיא, הרי השאלה לה מצטמצמת לנקודה אחת בלבד, והיא: מה היתה כוונתו של המחוקק, ומבחינה זו הדעת נותנת — כך נראה לי לפחות — כי הוא לא התכוון לתת לאדמיניסטרציה הישראלית יד חפשיה, או כמעט חפשיה, לביטול הצווים והרשויות ההם.

- ה 5. זאת ועוד אחרת, ישנו שיקול אחד מכריע, המהווה לדעתי, ראיה חותכת לפירוש שהצעתי לייחס לסעיף 19 (א) הנ"ל, הראיה היא על דרך ה-argumentum e contrario „מן ההפוך על הישר”. נניח כי המלים „ישונו, יתוקנו או יבוטלו” פירושן הוא: ע"י שליטונות המדינה, הרי מיד צפה ועולה השאלה, מי יבטל? מי הוא האיש או הגוף המוסמך לשנות, לתקן או לבטל את הצווים והרשויות שניתנו בשעתם ע"י ממשלת המנדט? אם לביטול אדמיניסטרטיבי, ולא לביטול בגדר ההוראות הקיימות של החוק, התכוון המחוקק, כיצד לא ראה צורך לקבוע במלים מפורשות, מי הן הרשויות אשר להן ניתן הכוח העצום הלזה? הן לא די לאמר: „יבוטלו ע"י השלטונות בלי לציין, בדיוק נמרץ, מי הם השלטונות הללו.

- ו ושוא תאמר: ניזקק כאן לסעיף 16 (1) של פקודת הפרשנות (מלפנים: סעיף 19 (א) לפקודת הפירושים), הקובע כי הרשות שהתקינה איזו שהיא „תקנה”, רשאית גם לשנותה, לתקנה ולבטלה, — תשובתי תהא: גם זו משענת קנה רצוף היא, ואף סעיף זה לא יועיל להסיר את הלוט מעל פני הרשות המבטלת לגבי הוראת סעיף 19 (א) לפקודת סדרי השל-

השופט זילברג

טון והמשפט. אמנט המונח "תקנה" הוגדר בפקודת הפרשנות בצורה רחבה עד למאד (ראה סעיף 1 שבה), והוא כולל ודאי כמה מן הדברים שנמנו בסעיף 19 (א) שלנו, אך אין הוא מכיל את כולם. על כל פנים, לא לגבי הכוח שניתן לרשות המתקינה על-פי סעיף 16 (1) לפקודת הפרשנות. פטנטים וסימני מסחר ודאי שאינם יכולים להתבטל ע"י רשם הפטנט טימ, או רשם סימני המסחר, מכוח הוראת סעיף 16 (1) הנ"ל. כמו כן אין ספק בדבר, כי מנהל הבריאיות (כעת: שר-הבריאות) לא יוכל לבטל רשיונו של רופא בהסתמכו על סעיף 16 (1), וזקן-השופטים לא יכול היה לבטל רשיונו של עורך-דין בהוקף סעיף זה. נראה לי, כי הכוח שניתן בסעיף 16 (1) הוא כוח "אלטרנטיבי", ואפשר להפעילו רק כאשר בחוק הספציפי, הדין באותה "תקנה", לא נקבעה דרך אחרת לשינויה או לביטולה של ה"תקנה". וחזרת השאלה למקומה: מי היא — אם ישנה כזו — הרשות המוסמכת לבטל את כל אחד ואחד מן הדברים שנמנו ברישא של סעיף 19 (א) הנ"ל? ומכיון שהמהוקף לא קרא בשם הרשויות האלה, ואין בידינו גם מעבר לסעיף 19 (א), מפתח לפתרון השאלה, הרי המסקנה העולה מכך היא, כי המלים "ישונו, יתוקנו או יבוטלו" פירושו זה: בהתאם לחוק, ולכן לא היה צורך למנות כאן כרוכל את שמות הרשויות המוסמכות ההן, כי כבר הן כתובות על לוח ספרי החוקים.

6. ועדיין חייב אני תשובה לקושיא אחת, זו שנגע בה חברי הנכבד, השופט חשין: בריש פסקה 4 של פסק-דינו, אם המלים "כל עוד לא ישונו, יתוקנו או יבוטלו", פירושו זה: בהתאם לחוק, — על שום מה בכלל נכתבו המלים הללו, ומה צורך היה בהן? וכי היה משהו מעלה על הדעת, כי הרשות הישראלית המתאימה לא תוכל לעשות את אשר עשתה, על-פי חוק, קודמתה הרשות המנדטורית? על כגון דא אומרים: "לא תהא כוהנת כפונדקית!".

תשובתי לכך היא: אמנם כן, אין תשובה בפי יד ביד רק "ללמד זכות". פקודת סדרי השלטון והמשפט נוסחה ונכתבה בשבועות האחרונים של המנדט, ולמעשה בימיו האחרונים ממש: לא היתה אז, לא ועדת החוקה, חוק ומשפט, ולא ועדה פרלמנטרית אחרת, ורק חבר מצומצם של יוריסטים, "פרטיים" כביכול, עשו את אשר הוטל עליהם. באיורה של ערב מלחמה, ותוך המתיחות האיזמה ששררה ברגעי הפרכוס והגסיסה האחרונים של השלטון המסתלק, במסיבות אלה ברור, כי לא היו שהות ופנאי לשקול את כל האימפלי-קציות האפשריות של כל מלה ומלה, ונס גדול היה שם שלא נתגלו עד כה פרצות יותר המורות בפקודה הראשונה של מדינת ישראל. נראה הדבר, וזו היא ההצדקה היחידה שאני רואה לכתיבת המלים "כל עוד לא ישונו, יתוקנו או יבוטלו" הנ"ל, כי מנסחי סעיף 19 (א) חששו, חששו שלא בצדק, שמא — אם לא יתווספו המלים האלו — עלול הדבר להחפרש, כאילו הגושפנקה החוקית שניתנה כאן לפעולות השלטון המנדטורי, הקנתה להן עוד כוח יותר גדול משהיה להן בתקופת המנדט גופה, ולכן, וכדי לצאת ידי כל הדעות וכל הספיקות, הם הכניסו לתוך סעיף 19 (א) את המלים המיוחדות ההן, אין זה מתרץ, כמוכן, מבחינה משפטית-טכנית את הקושיא הנ"ל, זה רק "מכפר" עליה במידת מה, ונוטל הימנה את העוקץ החד שבה. על כל פנים, בעמדנו לפני הברירה: אם לראות את המלים ההן כמוי-

ושופט יריבוג

תרות או להסיק מהן את המסקנה החמורה, כי הכוונה היתה להקנות כוח עצום שכזה לשלטונות האדמיניסטרטיביים של המדינה, עלינו לבחור באפשרות הראשונה, הנראית לי כיותר צודקת ויותר הוגנת כלפי האינטרסים של האזרח.

7. המסקנה שהגעתי אליה, איפוא, היא, כי כל הדברים שנמנו בסעיף 19 (א), אין לשר-
 א נותם, לתקנם או לבטלם, אלא בהתאם לחוק, היינו: רק על-ידי הרשויות שהוסמכו, ותוך
 התנאים שנקבעו לכך, באחד החוקים, הארץ-ישראליים או הישראליים, הדנים בכלל או
 בפרט באחד הדברים הנ"ל.

8. ואף-על-פי-כן, למרות המסקנה שהגעתי אליה זה עתה, סבור אני, כפי שכבר
 ב רמזתי בפתח דברי, כי יש לדחות את הערעור, טעמי לכך הוא, כי ה"זכיון" אשר לפנינו
 אינו נכנס כלל לגדר ההסות וההגנה שניתנו לפעולות השלטון המנדטורי בתוקף סעיף
 19 (א), יש להבחין — כך נראה לי — בין פעולות שנעשו ע"י ממשלת המדינה ההולפת בתור
 מחשלה ושלטון, לבין פעולות שנעשו על-ידיה, כדרך כל הארץ, בתור בעלת נכסים "פר-
 ג טית", בפעולות מן הסוג הראשון מעוניינה, על פי רוב, המדינה החדשה להכיר, הואיל
 ופעולות אלה נעשות כרגיל ב"סיטונות", כלפי ריבוי גדול של אנשים, ואין השלטון החדש
 רוצה לשבור את רציפות חיי המשפט של האזרח, זאת ועוד: בפעולות מסוג זה, גם המט-
 ד רה והמניע הם, או: חייבים להיות, הגנת האינטרסים של הציבור וכלל האזרחים, לא כן
 הוא הדבר לגבי פעולות מן הסוג השני, כגון: השכרת בתים (ע"י הממשלה), מכירת קר-
 קעות, עשיית הוזים מסחריים וכדומה, כאן ענין לנו, על פי רוב, בפעולות מקריות, בוד-
 דות, שאין מטרתן דוקא לשפר את מצבו של האזרח — אדרבה: הממשלה מופיעה כאן,
 כאלו, בתור "הצד שכנגד" של האזרח — ולכן אין זה מחוייב המציאות או מחוייב ההגיון
 כלל, כי המדינה החדשה, במקרה דנן: מדינת ישראל, תכיר גם בתקפן של פעולות פרטיות
 כאלה, ומכיון שמדינת ישראל, כידוע לנו, איננה לא "היורש" ולא "החליף" של ארץ-
 ה ישראל המנדטורית, הרי היא גם לא נכנסה באורח אוטומטי לתוך היחסים שנוצרו, על
 ה יסוד התקשרויות פרטיות שכאלה, בין ממשלת המנדט לבין מישוהו מתושבי ארץ-ישראל
 (vide Oppenheim-Lauterpacht, ibid., pp. 155-156).

ואמנם בהתכוננו אל נוסחו של סעיף 19 (א), רואים אנו כי להבחנה זו דוקא התכוון
 א המחוקק הישראלי בכתבו את הסעיף הנ"ל, שלושה עשר במספר הם הדברים שנמנו בריש
 סעיף 19 (א), ואחד עשר הראשונים — צנ, הוראה, הודעה, דרישה, תעודה, מסמך, הרשאה,
 רשיון, פטנט, סימן המצאה, סימן מסחר — הם ללא ספק אקטים ממשלתיים שנעשו ע"י
 השלטון המנדטורי באשר הוא שלטון, לכן ומתוך כלל הפרשנות הידוע של "דבר הלמד מעניינו"
 (ejusdem generis), חייבים אנו להניח כי גם בשניים האחרונים, "זכות" ו"זכיון", הכוונה
 היתה לזכויות וזכוונות שהוענקו ע"י השלטון המנדטורי עקב פעולה "שלטונית" שלו —
 ז דוגמא לזכיון מסוג זה עשויים לשמש זכיון חברת החשמל הארץ-ישראלית, או זכיון ים-
 המלח — ולא לזכיון מעין ה"זכיון" דנן, "זכיון הקיוסק" של המערערת בתחנת הרכבת

השופט ג'וטיין

של חיפה, אשר מבחינה ממשית על כל פנים, לא היה אלא חוזה עסקי מסחרי, פעוט ופשוט, בין "בעלת-בית" אחת, ממשלת ארץ-ישראל, לבין "פלס", חברה לפרסומים בע"מ.

נוכח המסקנה שהגעתי אליה, אין צורך לנו להיכנס לביורור השאלה, אם הודעת ה"בית-טול שניתנה סמוך לסיום המנדט, כשרה היתה או לא, גם בלי הודעת הביטול, אין ממשלת ישראל קשורה בחוזה ה"זכיון" הנ"ל.

9. בפסק-דיני זה לא ייחדתי את הדיבור על מובנן של המלים: "כל חוב, חובה או חיוב שניתנו או הוטלו על הנציב העליון וכו'", המצויות בסעיף הנ"ל, אך כדי להשלים את הרעיון כרצוני להוסיף, כי הנימוקים והשיקולים שצויינו לעיל, יש בהם גם כדי להצר בהרבה את מסגרת החובות והחיובים הנ"ל.

10. ולבסוף הערה קצרה, אחרונה, לשם הארה פורתא של רקע הדברים. הכעיה שלפנינו אינה מיוחדת לישראל, — זו היא "צרת רבים" שאין עמה אפילו "חצי נחמה", יען כי כל מדינה חדשה או מחודשת מסדירה ענינים אלה ודומיהם לפי הצורך, ובמידת האפשרות האובייקטיבית, ואין "קדושת התקדימים" שורה בשטח משפטי זה. נכתבה ספרות עצומה על התוצאות המשפטיות של חליפות המדינות, מג'נטילים (Gentilis) והוגו גרוציוס (Grotius) במאה ה-16 וה-17, עד פיילכנפלד, גונגהיים וקלזן (Kelsen) באמצע המאה הנוכחית, ועדיין אין בידינו "הלכות" אלא "הליכות", כלומר: צרור עובדות היסטוריות, המודיעות לנו כיצד נהגה מדינה זו או אחרת, בבואה להסדיר, מעשית, את השאלה הער-מדת לפניה. לכן גם בפנותנו אל השאלה שנתעוררה כאן, עלינו לדון בה לא על-פי הלכות ותקדימים, אלא מתוך ראיית מציאות הדברים, על כל הייחוד המיוחד שבהם, וכפי שהת-רחשו, חד-פעמית בהיסטוריה, עם הקמת מדינת ישראל.

דעתי היא, איפוא, כי יש לדחות את הערעור.

השופט ג'וטיין: המערערת ביקשה מבית-המשפט המחוזי לתת פסק-דין בו:

- א) יוצהר כי קיימת בין הצדדים שכירות מוגנת ע"י החוק לפי תנאיו של החוזה (אשר צורף לפרשת-התביעה) בקשר לקיוסק שצויין בו;
- ב) הנתבע יחוייב להעניק לתובעת נוסף על חזקתה הקונסטרוקטיבית את החזקה-בפועל בקיוסק הנזכר בחוזה — לפי תנאיו.

באיכות המערערת ויתר בפנינו על הסעד הראשון המבוקש ונתרה, איפוא, העתירה לסעד השני. סעד זה, כפי שאני מבין אותו, הוא בקשה לחייב את המשיב לבצע-בעין את החוזה שצורף לכתב-התביעה, ולפי פקודת המשפטים הממשלתיים אין להיעתר לבקשה זו, אך גם אם אינני צודק בהנחתי כי הסעד המבוקש יהיה ביצוע-בעין של החוזה, אזי

השופט גריטיין

יהיה על המערערת להכניס עצמה לתוך ד' אמותיו של סעיף 19 (א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948.

בסעיף זה מונה המחוקק 13 מיני כתבים עליהם חל הסעיף, אך המלים "חווה" או "הסכם" געדרות. לכן יש טעם בדברי חברי המלומד הד"ר זילברג, האומר:

א

"יש להבחין בין פעולות שנעשו על-ידי ממשלת המדינה החולפת בתור ממשלה, ושלטון לבין פעולות שנעשו על-ידיה ..... בתורת בעלת נכסים פרטית."

ב

קשה להניח שהמחוקק אשר מנה 13 מונחים בסעיף, לא הוסיף מלה אהת נוספת שתכלול בתוכה הסכמים פרטיים בין הממשלה לבין האזרח, מאחר שלא חשב זאת לנחוץ. אמנם המלה מסמך רחבה למדי כדי לכלול בחוכת כל מיני כתבים רשמיים שהוציאו בשעתו שלטונות המנדט, אך המלים "הסכם" או "חווה" ידועות יפה למחוקק, ומשום כך אינני מוכן לפרש את המלה "מסמך" ככוללת בתוכה את המלה "חווה".

ג

יתכן שהייתי חושב אחרת לו השתמש המחוקק רק במונח מסמך. אך הוא לא עשה כן, אלא פירט רשימה ארוכה של מונחים המתארים כתבים רשמיים ממינים שונים ולא ראה צורך למנות חווה או הסכם ביניהם.

ד

כשמסתכלים בחווה הרצוף לכתב-התביעה רואים שהוא מכונה בשם חווה, ומדובר בו על שוכר ומשכיר וכולל תנאים שונים שרגילים לראותם בחווה הנערך בין שני אנשים פרטיים, כגון: סעיף 1 מרשה למערערת לקחת מים חינם עבור רחיצת המקום, המערערת מתחייבת לשלם עבור חשמל, המערערת ופועליה מתחייבים לשמור על תקנות מסילות הברזל, המערערת מתחייבת לפטר את פועליה על-פי בקשת הנהלת הרכבות, תנאים אלה ואחרים הנזכרים בחווה מראים שהחווה הוא ממין שונה לגמרי מהמסמכים אשר אליה מכוון סעיף 19 (א) הנ"ל.

ה

על המערערת היה להראות שהחווה עליו היא סימכת עורנו קיים למרות העובדה שממשלת ישראל אינה חליפה לשלטונות המנדט, אך היא לא הצליחה לעשות זאת. ולבסוף, מהעובדה שהרכבות בישראל לא פעלו מסוף התקופה המנדטורית ועד חודש ספטמבר 1949, יש ללמוד כי לא רק המשכיר המקורי חדל מלהתקיים אלא אף המפעיל נשוא החווה שבק חיים לכל חי. יתכן שהיה מקום למערערת לתבוע פיצויים משלטונות המנדט או ממשלת ישראל על שלא הפעילו את הרכבות, אך ודאי שאין מקום לתבוע ביצוע-בעין של חווה אשר נשואו חדל מלהתקיים החל מ-15.5.48.

ו

מסיבות אלו אני מצטרף לדעת חברי שעל הערעור להידחות.

ז

לאור כל האמור הוחלט לדחות את הערעור ולחייב את המערערת בהוצאות המשיב בסכום כולל של 70 ל"י.
ניתן היום, כ"ג באדר השט"ו (17.3.1955).